

1. ΘΕΜΑ

Ανομοίωση στο σχηματισμό «αοριστικού» θέματος: τριβόμενο + /s/ → κλειστό + [s]

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

γράφω-γράψω

τρέχω-τρέξω

κλέβω-κλέψω

λήγω-λήξω

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ και προοδευτικά σε όλα τα επίπεδα

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Φωνητική αξία των γραμμάτων – αντιστοιχία γραφής και προφοράς.

Τα σύμφωνα της ελληνικής

Σχηματισμός συνοπτικού θέματος

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Παραγωγή αφύσικων ακολουθιών φθόγγων: *Θα το ελέγχσω, *θα το γράψω.

(β) Αδυναμία αντιστοίχισης κοινών και λόγιων τύπων που παρουσιάζουν διαφορές στα ίδια κατά τα άλλα στοιχεία: *θα παύσει-θα πάψει*, *έκλαυσε-έκλαψε*.

(γ) Αδυναμία αντιστοίχισης «ενεστωτικών» και «αοριστικών» θεμάτων του ίδιου ρήματος, όταν η σχέση είναι σχετικά αδιαφανής: *κλέβω-κλέψω*, *ρίχνω-ρίζω*.

(δ) Εσφαλμένη παραγωγή «ενεστωτικού» θέματος, ξεκινώντας από το αοριστικό: *έραψε* → *έραφε / *έραπε / *έρανε.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι περιπτώσεις αυτές θεωρητικά μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο του γενικού κανόνα φωνολογικής ανομοίωσης της νέας ελληνικής που ορίζει ότι δεν είναι εύκολα ανεκτές ακολουθίες δύο άηχων τριβόμενων φθόγγων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο πρώτος φθόγγος τρέπεται κατά την προφορά (και κανονικά και στη γραφή) στον αντίστοιχο («ομοργανικό») κλειστό (δηλ ο [f] σε [p] και ο [x] σε [k]).

Ο κανόνας έχει ευρύτατη εφαρμογή – και κυρίως στην περίπτωση των συνοπτικών τύπων του ρήματος που σχηματίζονται με την προσθήκη του {s} και δεδομένου ότι με κάποια μορφή ίσχυε και σε παλαιότερα στάδια της ιστορικής εξέλιξης της γλώσσας έχει επηρεάσει και τη γραφή των σχετικών τύπων. Θεωρητικά, σε μια περίπτωση όπως *τρέχ-σ-ω*, τα δύο άηχα τριβόμενα δεν είναι ανεκτά και έτσι το πρώτο τρέπεται σε κλειστό, δηλ. *τρέκ-σ-ω* που καταλήγει να γράφεται <τρέξω>.

Στις περιπτώσεις που ο χαρακτήρας είναι ηχηρός τριβόμενος φθόγγος, θεωρούμε ότι πρώτα αφομοιώνεται ως προς την ηχηρότητα του <σ> και στη συνέχεια εφαρμόζεται ο κανόνας της ανομοίωσης ως προς τον τρόπο: *κλέβ-σ-ω* → *κλέφ-σ-ω* → *κλέπ-σ-ω* → <κλέψω>.

Στις περιπτώσεις που ο χαρακτήρας είναι <θ> (ή <δ>) κανονικά απαλείφεται: *νιώθ-σ-ω* → *νιώ-σ-ω* → <νιώσω>.

Τέλος, στις περιπτώσεις που μεσολαβεί <ν>, θεωρούμε ότι πρώτα αποβάλλεται το <ν> και ακολουθούν οι υπόλοιπες φωνολογικές διαδικασίες: *δείχν-σ-ω* → *δείχ-σ-ω* → *δείκ-σ-ω* → <δείξω>.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι κανόνες που περιγράφηκαν παραπάνω πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύουν σε κάποιο επίπεδο, δεδομένου του αρκετά συστηματικού χαρακτήρα τους, που επιτρέπει άλλωστε τις σχετικές προβλέψεις της αντιστοιχίας των δύο θεμάτων. Προφανώς όμως δεν είναι πάντα εύκολο να παρουσιαστούν με αυτή τη μορφή σε μη ειδικούς – και ιδιαίτερα μικρής ηλικίας – μαθητές. Πρέπει όμως να είναι δυνατή η αντιστοίχιση των δύο θεμάτων σε κάθε περίπτωση και μπορούμε να εκμεταλλευτούμε σχετικούς καταλόγους ρημάτων που παρουσιάζουν αυτές τις συστηματικές εναλλαγές σε όλους τους τύπους που σχηματίζονται από τα δύο θέματα. Έτσι, ακόμα και χωρίς αναφορά σε κατηγορίες της φωνητικής, οι μαθητές μπορούν να αποκτήσουν επίγνωση του συστηματικού χαρακτήρα της διαδικασίας αυτής:

<i>γράφω</i>	<i>γράφω</i>
<i>έγραφα</i>	<i>έγραψα</i>
<i>θα γράφω</i>	<i>θα γράψω</i>
<i>να γράφω</i>	<i>να γράψω</i>
<i>γράφε</i>	<i>γράψε</i>

<i>βάφω</i>	<i>βάψω</i>
<i>έβαφα</i>	<i>έβαψα</i>
<i>θα βάφω</i>	<i>θα βάψω</i>
<i>να βάφω</i>	<i>να βάψω</i>
<i>βάφε</i>	<i>βάψε</i>

<i>κλέβω</i>	<i>κλέψω</i>
<i>έκλεβα</i>	<i>έκλεψα</i>
<i>θα κλέβω</i>	<i>θα κλέψω</i>
<i>να κλέβω</i>	<i>να κλέψω</i>
<i>κλέβε</i>	<i>κλέψε</i>

και

<i>τρέχω</i>	<i>τρέξω</i>
<i>έτρεχα</i>	<i>έτρεξα</i>
<i>θα τρέχω</i>	<i>θα τρέξω</i>
<i>να τρέχω</i>	<i>να τρέξω</i>
<i>τρέχε</i>	<i>τρέξε</i>

<i>ελέγχω</i>	<i>ελέγξω</i>
<i>έλεγχα</i>	<i>έλεγξα</i>
<i>θα ελέγχω</i>	<i>θα ελέγξω</i>
<i>να ελέγχω</i>	<i>να ελέγξω</i>
<i>έλεγχε</i>	<i>έλεγξε</i>

<i>ανοίγω</i>	<i>ανοίξω</i>
<i>άνοιγα</i>	<i>άνοιξα</i>
<i>θα ανοίγω</i>	<i>θα ανοίξω</i>
<i>να ανοίγω</i>	<i>να ανοίξω</i>
<i>άνοιγε</i>	<i>άνοιξε</i>

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

Άλλα φαινόμενα ανομοίωσης (ΑΤ 27, ΑΤ 29)

Άλλες περιπτώσεις σχηματισμού συνοπτικών θεμάτων (ΓΓ9, ΓΓ10)

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: